

INTRODUKTION

I Sverige finns cirka 18 000 maskinförare. De jobbar på många olika typer av arbetsplatser och arbetsuppgifterna kan skilja sig mycket från ett jobb till ett annat.

Maskinföraren har ofta en central roll på arbetsplatsen – en "spindeln i nätet-funktion". Det innebär att föraren kan ha flera olika uppgifter – ibland samtidigt.

Det kan vara så att en person både jobbar med att köra en maskin och har i uppgift att vara med och planera de många stegen i en arbetsprocess.

I den här boken får du lära dig om din arbetsmiljö och din säkerhet som maskinförare samt hur du tar hand om dig själv både i arbetslivet och på fritiden.

FÖR MÅNGA MASKINFÖRARE varierar arbetsplatserna, en del uppdrag är på någon dag och andra kan pågå i flera år. Det innebär att du som maskinförare träffar många kollegor, arbetsledare, uppdragsgivare och andra yrkesgrupper. Det betyder många sociala kontakter och ställer krav på att du kan samarbeta.

Eftersom arbetsuppgifterna varierar mycket blir jobbet intressant och omväxlande.

En maskinförare har stor frihet. Samtidigt innebär det att hon eller han har stort ansvar. En maskinförare måste vara yrkesskicklig, vara noggrann och ha social förmåga. Hon eller han behöver också kunna se och förstå hur det färdiga arbetet ska se ut.

Med tiden ger allt detta maskinföraren en bred kompetens och samlad erfarenhet från olika typer av arbeten.

Du och ditt jobb

Att få arbeta och använda hjärnan och kroppen hör till de viktigaste möjligheter och friheter vi har som människor. En stor del av vår tid är vi på jobbet, ungefär 40 timmar i veckan i 40 år eller mer. Dessutom kretsar en del av fritiden kring jobbet. Vi planerar och reser till och från jobbet med mera. Så arbetet och miljön där vi arbetar påverkar oss, vare sig vi vill det eller inte.

Alla har ett gemensamt ansvar för arbetsmiljön

Det är din arbetsgivare som enligt arbetsmiljölagen har huvudansvaret för arbetsmiljön. Men du har också ansvar för arbetsmiljön – du är en del av den.

Din rättighet på jobbet är att få jobba i en trivsam atmosfär utan onödiga risker för din hälsa. Därför ska din arbetsgivare se till att du har rätt utrustning och de kunskaper som du behöver för att kunna jobba säkert och bra. Arbetsmiljön måste hela tiden undersökas för att man ska upptäcka risker med jobbet. Det är arbetsgivarens ansvar. De risker som hittas måste åtgärdas.

Din skyldighet är att jobba på ett sådant sätt att du inte utsätter dig själv eller andra för risker. Det innebär att du ska följa säkerhetsföreskrifter och instruktioner. Du ska sköta din arbetsmaskin så att den fungerar bra och är säker att jobba med och du ska köra riskmedvetet. Om du upptäcker risker eller fel ska du slå larm och berätta för din chef.

Du har också ansvar för att sköta om dig själv genom att bland annat äta bra, ta pauser på jobbet, röra på din kropp på fritiden och se till att du sover bra. Allt detta ska du göra för att minska risken för att du blir sjuk av jobbet eller får arbetsskador. 💡

DU OCH ARBETSLIVET

Jobbet är en viktig del av ditt liv och du kommer förmodligen att jobba i 40 år eller mer. Du kommer att tillbringa en stor del av din vakna tid på jobbet.

Jobbet ger dig pengar så att du kan leva och göra saker på din fritid.

Du kan träffa människor på jobbet som blir dina vänner för livet.

EFTERSOM JOBBET ÄR en stor del av ditt liv är det viktigt att du kan känna dig trygg på arbetsplatsen, att dina anställningsvillkor är rimliga och att du inte skadar dig eller blir sjuk av jobbet.

I Sverige finns det regler och avtal för mycket som hör till arbetslivet. Till exempel finns det regler för hur många timmar du får arbeta, att du ska kunna ta raster, att du ska ha semester, hur säkerheten ska vara ordnad och mycket mer. Det finns också regler för hur mycket din arbetsgivare ska betala in för att du ska få pension.

En del saker bestäms på EU-nivå och en del står i svenska lagar. Många saker har arbetsgivare och fackförbund kommit överens om i kollektivavtal. Kollektivavtal är överenskommelser mellan två parter på arbetsmarknaden – parterna är arbetsgivarnas organisationer och arbetstagarorganisationer.

I det här kapitlet kommer vi att gå igenom en del av det som är bra för dig att känna till i yrkeslivet.

Arbetsgivarorganisationer

Svenskt Näringsliv är en arbetsgivarorganisation som samlar cirka 50 medlemsorganisationer inom olika branscher. Svenskt Näringsliv driver frågor som är gemensamma för alla företag, till exempel skatter, arbetsrätt, utbildning och infrastruktur.

Maskinentreprenörerna (ME) är bransch- och arbetsgivarorganisationen för Sveriges maskinentreprenörer. ME är en del av Svenskt Näringsliv och företräder och stödjer företagare med anläggningsmaskiner och arbetar för branschens utveckling.

ME har drygt 4 000 medlemsföretag som tillsammans har nästan 20 000 anställda.

Kärnan i ME:s verksamhet är rådgivning och stöd till medlemmarna i arbetsgivar- och branschfrågor och vid fackliga förhandlingar. ME har kollektivavtal med fackförbunden Seko, Byggnads, IF Metall och för tjänstemän Unionen, Ledarna och Sveriges Ingenjörer.

Arbetstagarorganisationer

Landsorganisationen – LO är en av de största arbetstagarorganisationerna i Sverige.

LO:s uppgift är att försvara medlemmarnas intressen på arbetsmarknaden och i samhället i stort.

Det gäller alltifrån löner och anställningsvillkor till att försöka påverka politiska beslut som gynnar medlemmarna. LO samlar 14 medlemsförbund som i sin tur organiserar cirka 1,5 miljoner arbetare.

För bygg- och anläggningsbranschen är Byggnads och Seko medlemsförbund inom LO. För gruvindustrin finns IF Metall som medlemsförbund.

En fackförening eller ett fackförbund är en organisation för arbetstagare med samma yrke eller arbetsplats. Fackförbund brukar ofta kallas för facket.

Facket arbetar för att de anställdas intressen och rättigheter ska skyddas. Facket och arbetsgivaren ska samarbeta för att arbetsmiljön och förhållandena i arbetslivet ska vara bra.

Facket förhandlar med arbetsgivaren om kollektivavtal, löner, uppsägningar, regler, arbetsmiljö och diskriminering. Facket kan hjälpa till om du har frågor om ditt jobb eller behöver hjälp på jobbet.

PÅ ORGANISATIONERNAS HEMSIDOR HITTAR DU MER INFORMATION:

Svenskt näringsliv <https://www.svensktnaringsliv.se/>

LO Landsorganisationen i Sverige <https://www.lo.se/>

Maskinentreprenörerna <https://www.me.se/>

Byggnads <https://www.byggnads.se/>

Seko <https://www.seko.se/>

IF Metall <https://www.ifmetall.se/>

LÄS MER OM FACKFÖRENINGAR

www.arbetsmiljoupplysningen.se – sök på fackförening.

DU OCH ARBETSLIVET

Arbetsgivare

Arbetsgivare är en juridisk eller en fysisk person som betalar en annan person – arbetstagaren – för att göra ett jobb.

En juridisk person är ett företag, en verksamhet eller en organisation som bland annat kan ingå avtal, ha anställd personal, ha skulder samt bli stämd i domstol. Allt detta gäller även en fysisk person.

Aktiebolag, handelsbolag och ekonomiska föreningar är juridiska personer. Enskild firma eller enskild näringsidkare är inte en juridisk person utan en fysisk person. I det fallet är den som äger företaget och företaget samma person.

Arbetsgivaren har huvudansvaret för allt som händer i företaget och på arbetsplatsen. Arbetsgivaren har ansvar för att anställda kan göra sitt jobb utan att riskera att bli sjuka eller råka ut för olycksfall. Arbetsgivaren har också ansvar för att arbetstagaren har den utbildning som krävs för arbetet.

Arbetsgivaren har rätt att anställa en arbetstagare, att leda arbetet och ge råd och anvisningar. Arbetsgivaren kan också bestämma hur arbetet ska göras och vilka bestämmelser som ska gälla på arbetsplatsen.

Chefer och arbetsledare

Chefen representerar arbetsgivaren i det dagliga arbetet. Chefen är den som leder arbetet och arbetstagarna på arbetsplatsen. Samtidigt är chefen själv arbetstagare och kan ha en högre chef ovanför sig.

Det är med din chef som du har medarbetarsamtal där ni diskuterar frågor om din arbetssituation, din utveckling och ditt behov av utbildning med mera. Även lönesamtal sker med din chef.

Förutom chefer kan det finnas arbetsledare, gruppleddare eller lagbasar som leder det dagliga arbetet för en mindre arbetsgrupp.

Arbetstagare

Du som arbetstagare är en fysisk person som har ett anställningsavtal och ska utföra ett arbete mot att du får lön. Du har också skyldigheter som arbetstagare

på jobbet. De hänger ihop med arbetsgivarens rätt att leda och fördela arbetet.

Du har bland annat skyldighet att:

- Utföra arbete.
- Följa arbetsinstruktioner och anvisningar.
- Följa ordningsföreskrifter och säkerhetsföreskrifter.
- Använda skyddsutrustning och skyddsanordningar.
- Ta väl hand om företagets maskiner, material och verktyg som du använder i jobbet.
- Inte säga eller göra något som kan skada din arbetsgivare, även utanför arbetstiden.
- Vara lojal och sätta arbetsgivarens intresse framför ditt eget.

Du måste också:

- Fråga arbetsgivaren om du vill jobba extra någon annanstans eller på ett annat företag.
- Iaktta tystnadsplikt – alltså inte berätta känsliga saker om företaget du jobbar för, till exempel en arbetsprocess som företaget är ensamt om.
- Självmant tala om saker som arbetsgivaren behöver få veta för att verksamheten ska fungera.

Du får inte:

- Arbeta med något som konkurrerar med din arbetsgivares verksamhet.
- Begå brott som drabbar arbetet, arbetsgivaren eller arbetskamraterna.
- Använda arbetsgivarens material och utrustning för privat bruk utan tillåtelse.

LÄS MER OM VEM SOM GÖR VAD I ARBETSLIVET

www.arbetsmiljoupplysningen.se – sök på chef och arbetsgivare.

LÄS MER OM ARBETSRÄTT

www.ledarna.se – sök på arbetsplikt.

Lagar och avtal

Det finns både lagar och kollektivavtal som bestämmer villkoren på arbetsplatser. Arbetsgivaren måste följa de lagar och regler som finns. Det måste arbetsgivaren göra även om det inte finns kollektivavtal på arbetsplatsen. Du som anställd måste också följa de regler som gäller dig. Gör vad du kan för att följa dem.

Här är några exempel på lagar och avtal:

Kollektivavtal

I Sverige är drygt fyra miljoner människor i åldern 16 – 64 år anställda. Kollektivavtal gäller bara de som är anställda. Ungefär nio av tio anställda omfattas av kollektivavtal.

Kollektivavtal är ett skriftligt avtal mellan fackförbund och arbetsgivarorganisationer. Det finns på de flesta arbetsplatser och avtalet reglerar löner, anställningsvillkor och andra förhållanden på arbetsplatsen.

Även om du inte är med i facket gäller kollektivavtalet för dig också. Men om det skulle bli en tvist eller konflikt med arbetsgivaren förhandlar och företräder facket endast sina medlemmar. Samma sak gäller om du till exempel skulle behöva juridisk hjälp eller fackets hjälp med ärenden hos diskrimineringsombudsmannen, DO.

Diskrimineringsombudsmannen, DO, är en myndighet som arbetar för att Sverige ska vara ett samhälle fritt från diskriminering.

En myndighet – ska se till att de lagar som riksdagen och regeringen i Sverige har bestämt om blir verklighet. Några andra exempel på myndigheter är arbetsmiljöverket, arbetsförmedlingen, polisen, transportstyrelsen, migrationsverket, skatteverket, centrala studiestödsnämnden (CSN) och försäkringskassan. Det finns ungefär 250 statliga förvaltningsmyndigheter i Sverige.

Migrationsverket

NÅGRA MYNDIGHETER OCH VERK:

Arbetsförmedlingen – har som uppgift att föra samman dem som söker medarbetare med dem som söker jobb.
www.arbetsformedlingen.se

Arbetsmiljöverket – har som uppdrag att se till att lagar om arbetsmiljö och arbetstider följs av företag och organisationer.
www.av.se

Centrala studiestödsnämnden (CSN) – beslutar om och betalar ut det svenska studiestödet, det vill säga bidrag och lån till dem som studerar i Sverige och utomlands. www.csn.se

Försäkringskassan – har som uppdrag att besluta om och betala ut pengar till den som blir sjuk eller skadar sig på sitt arbete. www.forsakringskassan.se

Kronofogden – hjälper den som inte fått betalt. Om du inte betalar skatt hjälper kronofogden skatteverket att se till att du betalar. Om du har köpt något som du inte betalat för i tid hjälper kronofogden företaget att se till att du betalar.
www.kronofogden.se

Migrationsverket – prövar ansökningar från personer som vill bosätta sig i Sverige, komma på besök, söka skydd undan förföljelse eller ha svenskt medborgarskap. Inom flyktingmot-tagandet erbjuder migrationsverket asylsökande boende och pengar till mat under tiden de väntar på besked i asyländret.
www.migrationsverket.se

Polismyndigheten – har som uppdrag att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Du som är svensk medborgare kan ansöka om pass eller nationellt id-kort hos polisen.
www.polisen.se

Skatteverket – har i uppgifter att ta in skatter. Det svenska samhället bygger på att alla som arbetar ska betala skatt. Skatten är olika i varje kommun och varierar beroende på hur mycket du tjänar. Skatten används till att bland annat betala sjukvård, skolor, vägar och äldreomsorg. Skatteverket sköter också folkbokföringen och utfärdar id-kort för personer som är folkbokförda i Sverige. www.skatteverket.se

Trafikverket – ansvarar för långsiktig planering av transport-systemet för alla trafikslag samt för byggande, drift och underhåll av statliga vägar och järnvägar. www.trafikverket.se

Transportstyrelsen – skriver regler och ger tillstånd för alla fordon och förare inom flyg, väg, järnväg och till sjöss. Transportstyrelsen utfärdar körkort och tillhandahåller information om fordon och förare. www.transportstyrelsen.se

Olika typer av anställningar

Tillsvidareanställning

Tillsvidareanställning kallas ofta fast anställning. Det betyder att anställningen inte har ett slutdatum. Du är anställd tills du själv säger upp dig eller tills din arbetsgivare säger upp dig.

Du behöver inte berätta varför du vill säga upp dig från ditt arbete. Om din arbetsgivare vill säga upp dig måste det finnas saklig grund för uppsägning. Saklig grund måste vara något av följande skäl – brist på arbete eller personliga skäl. Personliga skäl kan till exempel vara om du har misskött jobbet, vägrat att göra ett arbete eller varit borta utan lov.

Tidsbegränsad anställning

Det finns även tidsbegränsad anställning. Det innebär att anställningen har ett startdatum och ett slutdatum. Om avtalet har en överenskommelse om uppsägning, gäller kravet på "saklig grund", precis som vid tillsvidareanställning.

Exempel på olika tidsbegränsade anställningsformer:

Allmän visstidsanställning

Den kan användas i högst två år utan något specifikt skäl. Den omvandlas automatiskt till en tillsvidareanställning när du haft en allmän visstidsanställning i sammanlagt mer än två år.

Vikariat

Om du arbetar i stället för en annan person som till exempel har semester, är sjuk eller är föräldraledig är det ett vikariat. Har du ett vikariat ska det stå i ditt anställningsbevis vem du är vikarie för. Vikariatet omvandlas automatiskt till en tillsvidareanställning om du har vikarierat i mer än två år under en femårsperiod.

Säsongsanställning

Om du utför arbeten som bara kan utföras under en viss del av året, exempelvis inom skogsbruk, jordbruk, asfältläggning, snöröjning eller trädgårdsbranschen är det en säsongsanställning.

Provanställning

Det är vanligt att arbetsgivaren ber dig arbeta en tid på prov. Arbetsgivaren vill då se om du passar för arbetet.

En provanställning är ofta sex månader. Även om du jobbar på prov ska du ha anställningsbevis och lön. Tanken med en provanställning är att du ska bli tillsvidareanställd. Om arbetsgivaren inte önskar tillsvidareanställa dig ska du få besked om det minst fjorton dagar innan provotiden är slut. Du kan själv avbryta anställningen utan uppsägningstid när som helst under provotiden.

Arbetsplatsförlagt lärande – APL

En del av din utbildning till maskinförare gör du genom praktik hos ett entreprenadföretag. Den praktiken kallas APL – det betyder arbetsplatsförlagt lärande. Under APL får du bland annat lära dig om samspel, organisation, regler och förutsättningar på olika arbetsplatser och företag.

Skolan har det övergripande ansvaret för dig även under APL. Skolan upprättar ett avtal med praktikföretaget där det tydligt framgår vilket ansvar skolan har och vilket ansvar praktikföretaget har. Skolan och företaget kommer överens om vilka delar av din utbildning du ska genomföra på företaget.

Under APL är du inte anställd hos praktikföretaget, men du omfattas ändå av arbetsgivarens ansvar. Det gäller till exempel riskbedömningar, instruktioner och skyddsutrustning för arbete som kan vara farligt.

När du gör APL gäller arbetsmiljölagen för dig på samma sätt som för en arbetstagare. Kontakta alltid din lärare på skolan om du upplever att något känns riskfyllt eller är oklart på något sätt.

Anställningsavtalet

När du blir anställd på ett företag ska du få ett anställningsavtal eller anställningsbevis. Det ska både du och din arbetsgivare skriva under. Innan du skriver under anställningsavtalet är det viktigt att du läser igenom det noga och kontrollerar att allt stämmer. Om du vill kan du ta hjälp av facket eller någon person som du litar på om något känns oklart.

Anställningsavtalet är en viktig handling. Spara det så att du kan se vad du och din arbetsgivare har kommit överens om. Om det exempelvis uppstår frågor kring arbetstid, lön och andra förmåner är anställningsavtalet extra viktigt att ha kvar som underlag.

LÄS MER OM **ARBETSLIVET PÅ ARBETSLIVSKOLL**
www.arbetslivskoll.se – klicka på fliken material.

Några saker som bör stå med i anställningsavtalet:

- Vilken typ av anställning det är
 - vikariat
 - visstid
 - tillsvidare (tillsvidare brukar också kallas fast anställning).
- Datum för när anställningen börjar.
- Datum för när anställningen slutar, om den är för en viss tid eller ett vikariat.
- Arbetstiden per dag.
- Arbetstid per vecka.
- Vilken lön du får.
- När lönen betalas ut.
- Vilka arbetsuppgifter du har.
- Vilken uppsägningstid som gäller.

VIKTIGT ATT TÄNKA PÅ:

- ETT AVTAL ÄR NÅGOT SOM PERSONER ELLER FÖRETAG HAR KOMMIT ÖVERENS OM.
- MUNTliga AVTAL GÄLLER, MEN SE TILL ATT DU OCKSÅ FÅR ETT SKRIFTLIGT AVTAL.
- ETT MUNTligt AVTAL ÄR SVÅRARE ATT BEVISA VID EN TVIST.
- DU MÅSTE FÖRSTÅ VAD DU OCH DIN ARBETSGIVARE HAR KOMMIT ÖVERENS OM.
- TA HJÄLP AV FACKET ELLER NÅGON PERSON SOM DU LITAR PÅ OM NÅGOT KÄNNES OKLART.